

Handelshøyskolen BI - campus Oslo

MAN 29221

Merverdiavgift I - grunnleggende emner og EU
Mva - prosjektoppgave

Prosjektoppgave

Grensedragningen mellom avgiftsunntatt
forsikringsformidling og avgiftspliktige tjenester

Navn: Malin Engerdahl og Fabian Mikarlsen
Storm

Utlevering: 02.09.2020 09.00

Innlevering: 04.12.2020 12.00

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse

INNHOLDSFORTEGNELSE	I
SAMMENDRAG.....	II
1. INNLEDNING	1
1.1. PROBLEMSTILLING.....	1
1.2. UNNTAKET FOR FINANSIELLE TJENESTER, HERUNDER FORSIKRINGSTJENESTER.....	1
1.3. UNNTAKET FOR FORSIKRINGSFORMIDLING	3
1.4. VIDERE FREMSTILLING	3
2. GENERELT OM FORMIDLING AV FINANSIELLE TJENESTER	4
2.1. INNLEDNING	4
2.2. FORMIDLINGSBEGREPET I EU-RETEN (MELLOMMANN).....	5
2.3. AVGRENSNING AV TYPISKE UNDERLEVERANDØRTJENESTER	10
2.4. SAMMENSATTE YTELSE – HOVEDYTELSESLÆREN?	11
2.5. KRAV OM AT FORMIDLEREN BESITTER KNOW-HOW?	12
2.6. AKTIVITETSKRAV – EN GRENSE MOT PASSIV FORMIDLING?	13
2.7. OPPSUMMERING	14
3. FORSIKRINGSFORMIDLING	15
3.1. INNLEDNING	15
3.2. NÆRMERE OM FORSIKRINGSFORMIDLING	16
3.3. FORSIKRINGSFORMIDLINGSBEGREPET I REGULATORISK REGELVERK.....	17
3.4. FORSIKRINGSFORMIDLINGSBEGREPET I SVERIGE.....	20
3.5. FORSIKRINGSFORMIDLINGSBEGREPET I EU – HENSYN TIL RETTSENHET	21
3.6. OPPSUMMERING - NEDRE GRENSE FOR AVGIFTSPLIKT	23
4. VURDERING AV TYPETILFELLER	25
4.1. INNLEDNING	25
4.2. FORSIKRINGSFORMIDLING I DETALJHANDEL.....	25
4.3. FORSIKRINGSFORMIDLING GJENNOM KUNDEKLUBBER	27
5. AVSLUTNING	29
REFERANSELISTE.....	30

Sammendrag

Omsetning og formidling av forsikringstjenester er ansett som finansielle tjenester, og er unntatt merverdiavgift etter det såkalte finansunntaket i merverdiavgiftsloven¹ § 3-6 bokstav a. Forsikringsselskaper har følgelig ikke full fradragsrett for inngående merverdiavgift² og anses som sluttbrukere i merverdiavgiftssystemet. Selskapene har derfor en interesse av at innkjøpte tjenester klassifiseres som finansielle, for å slippe økte kostnader i form av inngående merverdiavgift. Motsatt har tjenesteyter en interesse av at tjenestene klassifiseres som avgiftspliktige, slik at fradragsretten for inngående merverdiavgift beholdes.

Formålet med denne oppgaven er å gjøre rede for grensedragningen mellom avgiftspliktige tjenester og avgiftsunntatt forsikringsformidling.

Finansunntaket skal fortolkes strengt, men ikke innskrenkende. For at en forsikringsformidlingstjeneste skal anses omfattet, må forsikringsformidleren kvalifisere som mellommann. Det innebærer at formidlerens formål må være å sette to parter – forsikringsselskap og kunde – i kontakt med hverandre med sikte på at det skal inngås en avtale mellom dem, uten at mellommannen selv har noe interesse i avtalens innhold. Dersom formidleren anses som mellommann, må tjenestene som ytes videre avgrenses mot avgiftspliktige tjenester av mer generell administrativ, økonomisk og juridisk art.

I oppgaven er norsk retts- og forvaltningspraksis og praksis fra EU-domstolen forsøkt drøftet i lys av problemstillingen. Videre er det finansregulatoriske regelverket trukket frem som et moment ved avgrensningen av finansunntaket for forsikringsformidling. Som det skal fremgå, er rettskildebildet preget av omfattende nasjonal og internasjonal praksis utviklet over tid.

---

¹ Lov om merverdiavgift av 19. juni 2009 nr. 58 (heretter mval.).

² Mval. § 8-2 (3).

---

1. Innledning

1.1. Problemstilling

Hovedproblemstillingen i denne prosjektoppgaven er hvor skillet går mellom forsikringsformidling som er finansielle tjenester unntatt fra merverdiavgift, og tilgrensende avgiftspliktige tjenester.

1.2. Unntaket for finansielle tjenester, herunder forsikringstjenester

All omsetning av tjenester er i utgangspunktet avgiftspliktig etter mval. § 3-1, med mindre det er gitt et særskilt unntak eller fritak i henholdsvis lovens kapittel 3 eller 6. Omsetning og formidling av finansielle tjenester er unntatt fra mval. etter § 3-6 (heretter "finansunntaket"). I bokstavene a-g angis konkrete tjenestearter som anses omfattet av unntaket, deriblant omsetning og formidling av forsikringstjenester i bokstav a:

Omsetning og formidling av finansielle tjenester er unntatt fra loven, herunder
a) omsetning av forsikringstjenester

Bestemmelser om unntak fra merverdiavgift skal fortolkes strengt, men ikke innskrenkende.³ Som det skal fremgå er finansunntaket artsbestemt, slik at det er tjenestenes art som er avgjørende for avgiftsplikten. Det er derfor ikke aktørene i finansbransjen som sådan som er unntatt fra merverdiavgift, men en del av de tjenestene som typisk ytes av slike aktører.⁴ Det er videre en forutsetning at den som yter den aktuelle tjenesten må opptre som "mellommann".⁵

I grensetilfeller er det opp til tilbyder å vurdere hva som er innholdet i de tjenestene som ytes, all den tid det er tilbyder som må vurdere avgiftsplikten. En stor andel av forsikringsforetakenes innkjøpte tjenester foretas imidlertid fra utenlandske aktører, hvor det etter destinasjonsprinsippet forutsettes at merverdiavgift beregnes der hvor kunden er etablert, jf. eksempelvis mval. §§ 3-30, jf. 11-3. For disse tilfellene må forsikringsforetakene selv vurdere om

---

³ Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 32 med videre henvisninger til C-453/05 *Volker Ludwig*.

⁴ MVA-håndboken 2020, 3-6.2 Generelt om unntaket for finansielle tjenester.

⁵ Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 46.

---

tjenesten skal anses unntatt merverdiavgift, eller om det skal beregnes merverdiavgift ved snudd avregning.

Finansunntaket må ifølge forarbeidene i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 124 avgrenses mot "tradisjonelle administrative, økonomiske eller juridiske rådgivings- og bistandstjenester". Det ble lagt til grunn at denne avgrensingen i stor grad ville være sammenfallende med avgrensingen etter sjette avgiftsdirektiv i EU⁶, som det norske finansunntaket ble basert på.

På side 165 i Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) fremgår det at Finansdepartementet i utgangspunktet var skeptiske til å innføre et unntak for finansielle tjenester:

Departementet mener i utgangspunktet at finansielle tjenester bør omfattes av merverdiavgiftsplikten. Dette er en sektor hvor det skapes betydelige merverdier. Et unntak for slike tjenester kan medføre kumulasjon av avgift ved omsetning til næringsdrivende, og derved svekke merverdiavgiftssystemets nøytralitet. Et unntak for finansielle tjenester skaper dessuten avgrensingsproblemer.

Finansdepartementet foreslo likevel et avgrenset unntak for finansielle tjenester, blant annet begrunnet i at de fleste andre OECD land som det er naturlig å sammenligne Norge med, hadde tilsvarende unntak for finansielle tjenester.

I forarbeidene uttalte Finansdepartementet videre at man tok sikte på å regulere rekkevidden av finansunntaket nærmere, eventuelt i forskrift.⁷ En slik forskrift ble aldri gitt, men Finansdepartementet avga en etterfølgende tolkningsuttalelse som har vært retningsgivende for praksis, tross formell status som etterarbeider.⁸ I uttalelsen la departementet til grunn at avgrensningen av finansunntaket måtte løses ved en lovtolkning etter alminnelige rettskildeprinsipper i det enkelte tilfelle.⁹ Ettersom finansunntaket bygger på tilsvarende unntak i EUs sjette avgiftsdirektiv,

---

⁶ Rådsdirektiv 1977/388/EF.

⁷ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 125.

⁸ Fortolkningsuttalelse om merverdiavgiftsunntaket for omsetning av finansielle tjenester av 15. juni 2001.

⁹ Tolkningsuttalelse 15. juni 2001, punkt 1.

---

er det en viktig presisering at praksis fra EU-domstolen – i motsetning til det som ellers gjelder i merverdiavgiftsretten – har stor betydning ved lovtolkningen.¹⁰

1.3. Unntaket for forsikringsformidling

Det fremgikk opprinnelig ikke direkte av ordlyden i mval. § 3-6 bokstav a at formidling av forsikringstjenester også var omfattet av finansunntaket. Det har imidlertid vært forutsatt i forarbeidene at også formidlingstjenester, herunder formidling av forsikringstjenester omfattes:

Også formidling av forsikringer unntas. Dette gjelder eksempelvis forsikringsmegling hvor en mellommann har til oppgave å formidle kontakt mellom partene, og medvirke til kontraktsslutning mv.¹¹

Et generelt unntak for formidling av finansielle tjenester ble lovfestet i 2009¹².

Grensedragningen mellom avgiftspliktige tjenester og forsikringsformidling er ikke klar, og må vurderes med utgangspunkt i flere forhold. Spørsmålet er vurdert i norsk forvaltningspraksis, så vel som av nasjonale domstoler og EU-domstolen.

Også det finansregulatoriske regelverket vil kunne spille en rolle ved klarleggingen av hva som utgjør "forsikringsformidling" i merverdiavgiftslovens forstand, og dermed også avgrensningen mot avgiftspliktige tjenester.

1.4. Videre fremstilling

I det følgende tas det sikte på å redegjøre for grensedragningen mellom avgiftsunntatt forsikringsformidling og avgiftspliktige tjenester, som typisk utgjør rådgivnings-, markedsførings- og administrasjonstjenester. I tråd med dette, tas det i punkt 3 sikte på å etablere en nedre grense for når forsikringsformidling er unntatt merverdiavgift. Deretter vil konkrete typetilfeller hvor grensedragningen er aktuell, gjennomgås i punkt 4. Det anses imidlertid hensiktsmessig å først – i punkt 2 – redegjøre for innholdet av formidlingsbegrepet, hva angår finansielle tjenester generelt.

---

¹⁰ Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 34.

¹¹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 193.

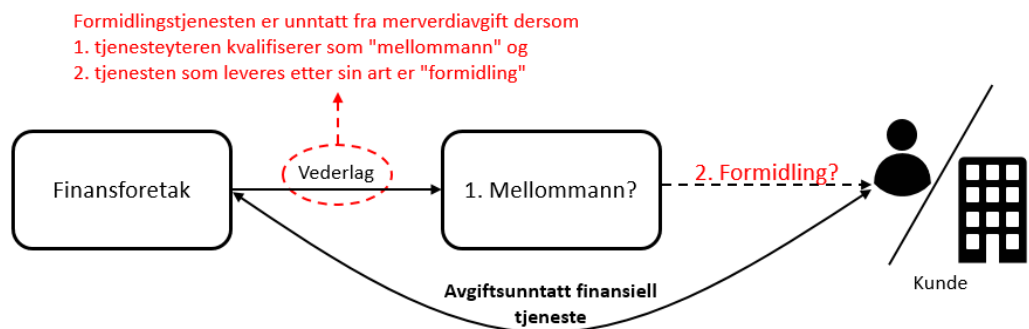
¹² Ot.prp. nr. 76 (2008-2009) s. 54

2. Generelt om formidling av finansielle tjenester

2.1. Innledning

Finansunntaket omfatter også formidling av finansielle tjenester generelt. Formidlingsbegrepets nærmere innhold har vært gjenstand for en vesentlig rettsutvikling, både nasjonalt i forvaltningen og domstolene så vel som i EU. Formidlingsbegrepet for finansielle tjenester generelt vil også ha betydning for avgrensningen av forsikringsformidlingsbegrepet, og søkes derfor klargjort i det følgende. Forsikringsformidling vurderes nærmere i punkt 3 nedenfor.¹³

Formidling utføres av tredjepart for å få i stand en avtale mellom to eller flere parter, ved å tjene som et mellom- eller bindeledd mellom partene. At formidleren opptrer som mellommann eller megler, er et selvstendig vilkår for at den aktuelle tjenesteytelsen skal være omfattet av finansunntaket.¹⁴ Det kan eksempelvis være en avtale om å yte finansielle tjenester – forsikring, finansiering, omsetning av finansielle instrumenter – uten at formidleren selv er part i avtalen som inngås:

Det er følgelig to elementer som er avgjørende for at en tjenesteytelse skal omfattes av finansunntaket. For det første må tjenesteyteren anses som en mellommann. For det andre må den aktuelle tjenesteytelsen etter sin art være en avgiftsunntatt formidlingstjeneste.

At finansunntaket bygger på tilsvarende unntak i EUs sjette avgiftsdirektiv, innebærer at den såkalte hovedytelseslæren fra EU-retten kommer til anvendelse

¹³ Finansdepartementets brev til SKD av 10. november 2013.

¹⁴ Se blant annet Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 46.

---

der finansielle tjenester er ett av flere elementer med ulik avgiftsstatus i en sammensatt ytelse.¹⁵ Denne oppgaven tar ikke sikte på å vurdere om det foreligger en generell hovedytelseslære i norsk merverdiavgiftsrett, og det avgrenses derfor mot denne problemstillingen. Det legges imidlertid til grunn at det for finansunntaket gjelder en slik hovedytelseslære også i norsk merverdiavgiftsrett. Enkelte problemstillinger relatert til anvendelsen av denne vil drøftes der det er relevant.

Spørsmålet om tjenesteyteren er en mellommann drøftes særlig i dette punktet, fordi innholdet i mellommannsrollen etter EU-domstolens praksis gjelder generelt for alle typer formidlingstjenester. Også avgrensningen av formidlingstjenester etter tjenestens art har generell rekkevidde for mellommannstjenester under finansunntaket. Dette drøftes nærmere under punkt 2.3.

2.2. Formidlingsbegrepet i EU-retten (mellommann)

2.2.1. Relevans og betydning av EU-domstolens praksis

Merverdiavgiftssystemet i EU er ikke omfattet av EØS-avtalen, og EUs omfattende merverdiavgiftsregelverk er således ikke bindende for Norge.¹⁶ Følgelig skal det ikke skje en såkalt generell "frivillig harmonisering" på området.¹⁷ Finansunntaket er imidlertid basert på tilsvarende unntak i EUs merverdiavgiftsregelverk, og på bakgrunn av dette vil praksis ved EU-domstolen rettskildemessig få stor betydning ved forståelsen av det norske finansunntaket.¹⁸

2.2.2. C-235/00 CSC Financial Services – gjeldende rett?

Den sentrale dommen for formidlingsbegrepet generelt, er EU-domstolens dom i C-235/00 *CSC Financial Services*, som gjaldt vurderingen av tjenester ytet av et "call center" som hadde overtatt en finansinstitusjons kontakt med kundene. I dommens avsnitt 39 gis den sentrale beskrivelsen av "mellommannsvirksomhet", som har dannet utgangspunktet for flere senere avgjørelser vedrørende formidling:

Mellemandsvirksomhed er en tjenesteydelse, som udføres over for en kontraktpart, og som parten yder vederlag for, idet der er tale om en særskilt formidlings-

---

¹⁵ Tolkningsuttalelse 15. mai 2001, punkt 4 og Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 53-55.

¹⁶ Prop.1 S (2009-2010) s. 55-56.

¹⁷ Se blant annet Rt. 2012 s. 1547 *Norwegian Claims Link* avsnitt 34.

¹⁸ Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 34.

---

virksomhed. Virksomheden kan bl.a. bestå i at give den pågældende oplysning om, hvornår det kan være mulighet for at indgå en sådan kontrakt, at optage kontakt med den anden part og i mandantens navn og for dennes regning at føre forhandlinger om den nærmere fastlæggelse af de gjensidige ydelser. Virksomheden har således til formål at træffe de nødvendige foranstaltninger for, at de to parter indgår en kontrakt, uden at formidleren har en selvstændig interesse i kontraktens indhold.

I eksempelvis Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* (Carnegie-dommen) er det lagt til grunn at denne beskrivelsen også er dekkende ved anvendelsen av mval. § 3-6 bokstav e om formidling av omsetning av finansielle instrumenter. Det legges for denne oppgavens formål til grunn at beskrivelsen også er relevant for forsikringsformidling som er omfattet av mval. § 3-6 bokstav a.

Carnegie-dommen gjaldt den avgiftsmessige behandlingen av "corporate finance"-tjenester ytet av ABG Sundal Collier til Gjensidige, og av Carnegie til DnB i forbindelse med fusjon mellom Gjensidige og DnB. Spørsmålet i saken var blant annet om disse tjenestene var omfattet av finansunntaket, som formidling av verdipapirtjenester. Tilsvarende spørsmål gjaldt for tjenester Carnegie hadde ytet til Norsk Hydro og Posten Norge i forbindelse med salg av datterselskaper.

Partene var enige om at det var ytet både rådgivnings- og meglertjenester, og spørsmålet var hva som var det dominerende element ved tjenesteytelsen (hovedytelsen). For tjenester ytet i forbindelse fusjon ble hovedytelsen ansett som avgiftspliktige rådgivningstjenester, mens hovedytelsen ved tjenester ytet i forbindelse med salg av datterselskaper ble ansett som avgiftsunntatte meglertjenester. I tråd med den EU-rettslige hovedytelseslæren, ble tjenestene henholdsvis fullt ut avgiftspliktig og fullt ut unntatt for merverdiavgift.

I dommens avsnitt 99 legger annenvoterende Skoghøy, som representant for mindretallet, i et obiter til grunn at definisjonen av "mellommannsvirksomhet" forutsetter at tre elementer må være tilstede for at formidling skal foreligge;

-
- formålet med mellommannsvirksomheten må være at "træffe de nødvendige foranstaltninger for, at de to parter indgår en kontrakt, uden at formidleren har en selvstendig interesse i kontraktens innhold",
  - mellommannen må opptre selvstendig, dvs. uavhengig av kontraktspartene og ikke bare som representant for dem, og
  - mellommannens virksomhet må gå ut på formidling av en avgiftsunntatt ytelse

Ettersom det er mindretallet som oppstiller disse tre elementene, kan det stilles spørsmål ved om det aktuelle avsnittet gir uttrykk for gjeldende rett, og eventuelt hvilken rettskildemessig vekt et slikt obiter har.

Førstvoterende Endresens omtale av sitatet fra CSC Financial Services-dommen, er i utgangspunktet begrenset til å legge til grunn at det må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle, men det påpekes samtidig at rettsregelen består av "ulike elementer". Det avgjørende for førstvoterendes vurdering var at meglertjenestene uansett ikke kunne anses som hovedytelsen ved oppdraget, og det ble slik sett lagt til grunn at – i alle fall deler av – oppdragene innebar mellommannstjenester.

Førstvoterende vurderte også oppdragsgivernes formål med tjenesteleveransene og hva de konkrete tjenesteytelsene gikk ut på. Førstvoterende vurderte følgelig også alle de tre elementene oppstilt i CSC Financial Services-dommen, og hans forståelse av gjeldende rett ser ut til å være den samme som annenvoterendes.

Uavhengig av dette, kan de tre elementene annenvoterende oppstiller som avgjørende for om det foreligger en mellommannsvirksomhet, utledes av EU-domstolens uttalelser i CSC Financial Services-dommen. De tre elementene kan dessuten underbygges av konkrete saksforhold fra norsk rettspraksis.

2.2.3. Selvstendig interesse i kontraktens innhold

Når det gjelder første strekpunkt om at formidleren ikke kan ha en selvstendig interesse i kontraktens innhold, kan det stilles spørsmål ved hvordan dette står seg når vederlaget for formidlingstjenester ofte er provisjonsbasert. Dette innebærer at

---

vederlaget beregnes som en andel av kontraktssummen, eksempelvis forsikringsselskapets premieinntekter relatert til forsikringsavtalen som tegnes.

I praksis virker en slik form for avlønning å være utbredt, jf. eksempelvis Oslo tingretts dom inntatt i Utv. 2016 s. 1412 *CHG-Meridian Northern Europe*, hvor Acento hadde inngått en avtale med Codan Forsikring, hvorefter førstnevnte skulle formidle forsikring i forbindelse med inngåelse av leasingavtaler. For dette mottok selskapet et vederlag på 10 prosent – omtalt som "administrasjonsgebyr" – av innbetalt premie. I Borgarting lagmannsrett dom inntatt i Utv. 2015 s. 1349 *Nordeuropa Forsikring*, skulle provisjonen utgjøre 3 prosent av innbetalt premie.

I slike tilfeller er det klart at formidleren har en selvstendig interesse i størrelsen på vederlaget i hovedavtalen. At dette diskvalifiserer fra finansunntaket må imidlertid ha formodningen mot seg, og er heller ikke i samsvar med praksis. Provisjonsbasert avlønning kan nettopp underbygge formidlerens selvstendighet – dersom det ikke inngås avtaler basert på formidlingen, vil formidleren ikke motta noe vederlag, jf. andre strekpunkt. Imidlertid bør vederlaget avtales før oppdraget utføres, slik at den prosentuelle størrelsen på provisjonen ikke avhenger av størrelsen på forsikringspremien på avtalen som blir inngått. Et slikt krav fremgår også av forsikringsformidlingsloven¹⁹ § 5-2 a.

2.2.4. Selvstendighetskriteriet

For det andre forutsettes det at forsikringsformidleren opptrer selvstendig "for egen regning". Følgelig er det et krav om at formidleren er uavhengig av de som faktisk er part i kontrakten som inngås. Dette er det tradisjonelle selvstendighetskravet for at en mellommann skal kunne anses som megler eller formidler.²⁰ Kravet innebærer typisk at formidleren ikke skal være ansatt av eller på annen måte er underlagt forsikringsforetakets instruksjonsmyndighet.

I Carnegie-dommen var det avgjørende for mindretallet at tjenesteyterne (Carnegie og ABG Sundal Collier) ikke hadde hatt den selvstendige rolle som

---

¹⁹ Lov om forsikringsformidling av 10. juni 2005 nr. 41.

²⁰ Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 51.

---

kjennetegner den definisjonen av meglingsvirksomhet som fremgikk av CSC Financial Services og senere dommer fra EU-domstolen.²¹

Videre kan det stilles spørsmål ved om det gjelder et negativt eksklusivitetsvilkår, slik at formidlere som har bundet seg til å formidle på vegne av ett bestemt forsikringsforetak ikke omfattes av finansunntaket. I brev av 16. november 2009 fra Finansdepartementet til Finansieringsselskapenes forening, ble det vurdert om avtaler om finansiering av bilkjøp mellom medlemsbedriftene i Norges bilbransjeforbund og Finansieringsselskapenes forening, var omfattet av finansunntaket. Departementet uttalte at eksklusivitet ikke utelukker at unntaket kommer til anvendelse, men at det ville kunne bidra til å svekke forhandlerens mellommannsrolle. Således vil eksklusivitet kunne ha betydning ved vurderingen av mellommannens selvstendighet.²²

2.2.5. Formidling av en avgiftsunntatt tjeneste

For det tredje må mellommannens virksomhet gå ut på formidling av en unntatt finansiell tjeneste. For forsikringsformidling innebærer dette at formidlingen må være knyttet til en tjeneste hvor forsikringsgiver forplikter seg, mot vederlag, til å yte forsikringstaker en avtalt ytelse dersom forsikringstilfellet skulle inntre. Forsikring innebærer enkelt sagt at risiko overføres mot vederlag, og det er en slik ordning mellommannen må bidra til at kommer i stand.²³

Ettersom det sentrale ved formidlerens ytelse er at forsikringsforetaket inngår en forsikringsavtale med en kunde, kan det reises spørsmål ved om formidlerforetaket må stå i et direkte kontraktsforhold med forsikringsforetaket. En slik mangel på kontraktsforhold mellom formidler og forsikringsforetak kan typisk skyldes at formidleren inngår i en kjede av formidlingstjenester. I C-453/05 *Wolker Ludwig*, hvor saksøkeren var en underagent til et selskap som ga privatpersoner tilbud om lån fra eksterne långivende institusjoner, slo EU-domstolen fast at dette ikke er et vilkår for at en tjenestene skal være unntatt fra merverdiavgift. Formidlerforetaket kan således inngå i en kjede av

---

²¹ Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 98.

²² Se også Merverdiavgiftshåndboken 2020 pkt. 3-6.5.

²³ Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. mai 2001, punkt 2.1.

---

formidlertjenester, og fortsatt være omfattet av unntaket. Dette kan knyttes til at ett av hovedvilkårene for at en formidlingstjeneste foreligger, nettopp er at tjenesten har til formål å legge til rette for at to parter skal inngå en forsikringskontrakt.

Dette innebærer sannsynligvis at også mer ordinære meglingstjenester omfattes av finansunntaket, typisk der mellommannen opptrer på vegne av finansforetakets kunde. Forsikringsformidling for såkalte forsikringsmeglere vurderes nærmere i punkt 3 nedenfor.

2.3. Avgrensning av typiske underleverandørtjenester

Selv om et selskap opptrer som mellommann, er det ikke gitt at tjenestene som leveres etter sin art er knyttet til en avgiftsunntatt finansiell tjeneste. De aktuelle tjenestene må som nevnt under punkt 1.2 avgrenses mot typiske underleverandørtjenester som rådgivning, markedsføring og annen avgiftspliktig medvirkning, slik som tjenester av teknisk, administrativ eller forvaltningsmessig karakter.²⁴ Dette kan forankres både i norske rettskilder og i det tredje elementet som er utledet fra CSC Financial Services-dommen fra EU-domstolen; mellommannsvirksomheten må gå ut på formidling av en avgiftsunntatt finansiell tjeneste. Avgrensningen mot avgiftspliktige tjenester beror på en konkret helhetsvurdering.²⁵

I Carnegie-dommen ble mer ordinære rådgivningstjenester ansett som hovedytelsen ved tjenestene ytet i forbindelse med fusjonen av Gjensidige og DnB, og meglertjenesten ble ikke ansett som hovedytelsen ved oppdragene.²⁶

Avgrensningen mot markedsføringstjenester er også særlig relevant, og ble blant annet vurdert i Borgarting lagmannsretts dom inntatt i Utv. 2008 s. 975 *RedCats*. Spørsmålet i saken var om RedCats' markedsføring av lånetilbud til sine kunder gjennom selskapets nettsider (Ellos.no) skulle anses som formidling av finansieringstjenester. Det omstridte vederlaget utgjorde en provisjon fra finansieringsselskapet til RedCats.

---

²⁴ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 122.

²⁵ Se bl.a. Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* og Utv. 2008 s. 975 *RedCats*.

²⁶ Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 65 og 74.

Lagmannsretten la ved den konkrete helhetsvurderingen avgjørende vekt på at det sentrale ved avtaleforholdet var at finansieringsselskapet fikk tilgang til RedCats' kunderegister, og at RedCats ikke hadde noen rolle i forholdet mellom lånekunden og finansieringsselskapet. Tjenesten innebar ikke formidling av lån, og var derfor ikke omfattet av finansunntaket. RedCats ble følgelig ikke ansett som mellommann, og tjenestene ble vurdert som avgiftspliktige.

Formidlingsbegrepet må videre avgrenses mot tjenesteytelser av teknisk, administrativ eller forvaltningsmessig karakter. Denne avgrensningen ble aktualisert i Borgarting lagmannsrett dom inntatt i Utv. 2015 s. 1349 *Nordeuropa Forsikring*. Saken gjaldt spørsmålet om det skulle beregnes merverdiavgift ved snudd avregning på fakturaer fra utenlandske eierselskaper til det norske selskapet. Selskapet var ikke registrert i Merverdiavgiftsregisteret, og ville følgelig ikke ha fradragsrett for beregnet merverdiavgift.

Selskapet ble fakturert for et "management fee" som etter en konkret bevismessig vurdering ble ansett for å vedrøre "datautvikling og reisevirksomhet", dvs. administrasjonskostnader. Spørsmålet var om disse tjenestene skulle anses som forsikringsformidling eller avgiftspliktige management-tjenester. Lagmannsretten kom etter en konkret vurdering til at fakturaene gjaldt administrative tjenester, som skulle vært avgiftsberegnet ved snudd avregning etter mval. § 11-3.

2.4. Sammensatte ytelser – hovedytelseslæren?

En formidlingstjeneste er ofte sammensatt av flere ulike tjenester. Hva som utgjør hovedytelsen ved sammensatte tjenester er i praksis ansett bestemmende for tjenestens avgiftsmessige status. Dette ble klarlagt blant annet i Carnegie-dommen som er gjennomgått ovenfor, med henvisning til praksis fra EU-domstolen.

De faktiske forholdene står sentralt ved vurderingen av hva som er hovedytelsen i en sammensatt tjeneste. Spesielt gjelder dette avtalen mellom formidleren og forsikringsforetaket. Formålet med avtalen og hvordan den er utformet, har i praksis stor betydning ved den konkrete vurderingen. I eksempelvis C-472/03 *Arthur Andersen*, tok EU-domstolen utgangspunktet i kontrakten og utledet av

---

denne hva tjenestene gikk ut på. Som følge av dette kan språklige nyanser i avtaleverket ha stor betydning for tjenestenes avgiftsmessige status.

Selv om det gjelder en hovedytelseslære under finansunntaket, kan det vurderes om det i enkelte tilfeller likevel er naturlig å splitte tjenestene ved avgiftsbehandlingen. Dette gjelder eksempelvis dersom enkelte av tjenestene som ytes ikke kan anses for å være vesentlige, spesifikke og særskilte for forsikringsformidlingen²⁷, og en sammenslåing av tjenestene fremstår som "kunstig".

2.5. Krav om at formidleren besitter know-how?

Ettersom det er en forutsetning at formidleren har en selvstendighet i relasjonen til finansforetaket for at det som ytes skal anses som kvalifiserende formidling, kan det stilles spørsmål ved om det foreligger et krav om at formidleren besitter en form for "know-how". Det oppstilles i så tilfelle et kvalitativt krav til formidlerens ytelser, som skiller disse fra den virksomheten finansforetaket selv utøver.

Skattedirektoratet synes å legge til grunn at det ikke er et slikt kvalitativt krav til formidlerens ytelse. Det vises i denne forbindelse til MVA-håndboken 2020 punkt 3-6.5 som gjelder bilforhandleres formidling av lån:

Det kan neppe heller stilles krav til særskilt know-how eller kompetanse utover at forretningene gjør sine kunder oppmerksom på adgangen til å få kreditt hos angjeldende kredittinstitusjon (eller forsikringsgiver) og besørger oversendelse av søknadene. Dette er også omtalt i melding SKD 3/10 pkt. 3.

Dette synes å stå i motsetning til Borgarting lagmannsretts dom i RedCats-saken. Det avgjørende momentet for at tjenestene RedCats utførte for finansieringsforetaket ikke ble ansett for å være unntatt låneformidling, var at finansieringsforetaket kun fikk tilgang til RedCats sine kundelister gjennom at RedCats markedsførte lånetilbud til sine kunder mot provisjon. Lagmannsretten la til grunn at

---

²⁷ C-235/00 *CSC Financial Services* avsnitt 26.

..[b]åde etter norsk rett og EU retten ligger det et kvalitativt krav til mellommannsrollen for at mellommannstjenesten skal være fritatt for avgift. Det må være et element av know how i tjenesten. Dette i motsetning til en tjeneste av underleverandørkarakter hvor tjenesten begrenses til arbeid som finansinstitusjonen selv kunne utført.

Det ble således lagt til grunn et kvalitativt krav om at det skal søkes aktivt etter kunder, og at produktene som tilbys er tilpassede, gjerne gjennom målrettet markedsføring og direkte tilbud. I tillegg kom at avtalen var eksklusiv, og at mellommannsrollen derfor fremstod som lite selvstendig.

Kravet til know-how oppstilt i Redcats-dommen synes ikke å være fulgt opp i senere praksis. Rettskildesituasjonen er etter dette noe uklar, og det er usikkert om det kan oppstilles et særskilt krav til know-how ved vurderingen av om finansunntaket kommer til anvendelse. Dersom Skattedirektoratet skal tas på ordet, kan et slikt krav ikke oppstilles.

2.6. Aktivitetskrav – en grense mot passiv formidling?

Det kan videre stilles spørsmål ved om det foreligger et aktivitetskrav til mellommannen, eller om formidling av passiv karakter også kan omfattes av unntaket. I SKD-melding 3/10²⁸ pkt. 3.2 virker Skattedirektoratet å legge til grunn at det er et slikt krav:

Formidling kan utgjøre mellommannsvirksomhet av forskjellig art, og kjernen i slik virksomhet vil være at formidleren aktivt bringer partene sammen og gjerne blir betalt per kunde/låneavtale. (understreket her).

I en upublisert bindende forhåndsuttalelse fra 2017 som gjaldt spørsmål om tjenester levert fra en kundeklubb til et forsikringsselskap var omfattet av finansunntaket, uttalte Sentralskattekontoret for storbedrifter:

For at tjenesten skal være omfattet av unntaket for formidling av forsikring er det ikke tilstrekkelig å bare tilby (forsikringsselskapets) forsikringsprodukter via

---

²⁸ SKD-melding 3/10 26.3.2010 Formidling av finansielle tjenester – merverdiavgiftsloven § 3-6.

---

ulike kanaler overfor kunder og medlemmer, f.eks. ved at forsikringsproduktene blir presentert på en nettside. Det kreves noe mer enn å utvikle et elektronisk automatisert "løp" hvor kundene ledes gjennom kjøpsprosessen på nettsiden til (formidlerselskapet).

Det kan derfor synes som at det gjelder et aktivitetskrav, og følgelig også en grense mot passiv formidling. Dette vurderes nærmere i punkt 3.4 nedenfor.

2.7. Oppsummering

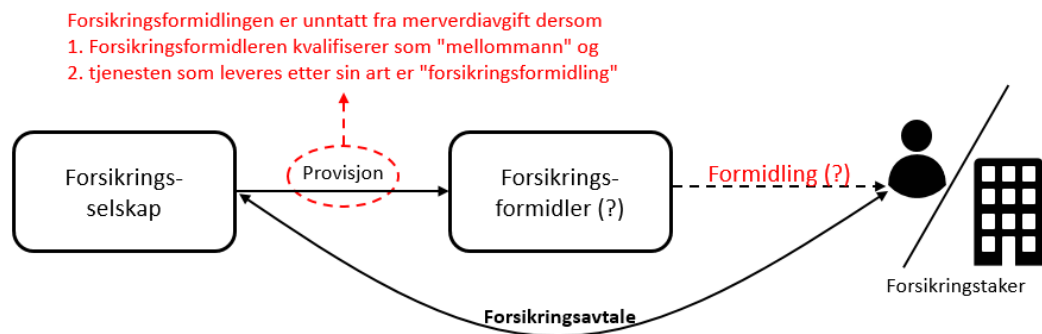
Om en formidlingstjeneste er omfattet av finansunntaket beror på en konkret vurdering. For at en formidler skal anses for å ha en mellommannsrolle som omfattes av finansunntaket, er det særlig tre elementer som har betydning. For det første må formålet med tjenestene, sett fra tjenestemottakerens ståsted, være at det skal inngås en avtale, uten at formidleren har noen selvstendig interesse i kontraktens innhold. For det andre må formidleren opptre selvstendig og uavhengig av kontraktspartene. For det tredje må tjenesteytelsen gå ut på formidling av en primærtjeneste som omfattes av finansunntaket.

Det er uklart hvilke kvalitative krav som stilles til formidleren og ytelsene utover disse tre punktene. Etter RedCats-dommen er et relevant vurderingstema om formidleren benytter en form for know-how ved tjenesteytelsen, som tjenestemottakeren selv ikke har tilgjengelig. Men dette er ikke avgjørende. Det kan videre virke som at det gjelder en grense mellom aktiv og passiv formidling, hvor norsk praksis ser ut til å tilsi at det kun er førstnevnte kategori som er omfattet av finansunntaket.

3. Forsikringsformidling

3.1. Innledning

Tradisjonell forståelse av forsikringsformidling, er tjenester som ytes av konsesjonspliktige forsikringsmeglere og -agenter og liknende typer formidlingsforetak. Slike tjenester omfattes i all hovedsak av finansunntaket. Imidlertid kan unntaket også omfatte andre aktører, som på en eller annen måte setter kunder i kontakt med forsikrings-selskapet med det formål at det skal inngås en forsikringskontrakt:

Om en tjeneste levert av underleverandører – her forsikringsformidlere – omfattes av finansunntaket, beror på en konkret vurdering i den enkelte sak.²⁹ Noen tilfeller er såpass klare at tjenestene klart faller innenfor eller utenfor unntaket. Andre tilfeller, typisk ved sammensatte ytelser, krever en vurdering av hva som er det dominerende elementet ved tjenesten. Vurderingen av tilfeller der formidlingstjenesten inngår som ett av flere elementer i tjenesteytelsen, eksempelvis sammen med rådgivning eller markedsføring, vurderes nærmere i punkt 4.2 nedenfor.

I punkt 2 ovenfor er det foretatt en gjennomgang av aktuelle rettskilder vedrørende formidling av finansielle tjenester generelt. Det legges i det følgende til grunn at denne praksisen også er relevant for forsikringsformidling spesielt. Det utelukkes ikke at det kan være nyansforskjeller, men dette drøftes ikke nærmere i det følgende, annet enn der det anses som hensiktsmessig.³⁰

²⁹ Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. mai 2001, punkt 2.1.

³⁰ C-40/15 *Aspiro* avsnitt 29 generelt for finansielle tjenester.

3.2. Nærmere om forsikringsformidling

I MVA-håndboken legges det til grunn at forsikringsbransjen omfatter et bredt spekter av forsikringsformer innen skadeforsikring og personforsikring og at formidlerne kan ha til dels svært ulike funksjoner.³¹

Forsikringsformidling kan i praksis gå ut på at formidleren, på vegne av et forsikringsselskap, bringer forsikringsselskapet i kontakt med potensielle forsikringstakere, fremforhandler forsikringsvilkår og bistår ved gjennomføring og løpende forvaltning av forsikringsavtalen. I forarbeidene eksemplifiseres innholdet av forsikringsformidling ved at mellommannen har til oppgave å formidle kontakt mellom partene, og medvirke til kontraktsslutning mv.³²

I Finansdepartementets tolkningsuttalelse er det gitt en mer detaljert eksemplifisering av hvilke tjenester som anses som forsikringsformidling, typisk anvisning av forsikring til forsikringsselskaper mot vederlag.³³ I samme uttalelse eksemplifiseres også hva som må anses som tjenester av administrativ og teknisk art, samt rådgivnings- og markedsføringstjenester, som forsikringsformidlings-tjenester nettopp må avgrenses mot, typisk markedsføring og tjenester som kun har risikoreduksjon som formål.

Selv om det kan oppstå typetilfeller som ikke dekkes av Finansdepartementets opplisting, har denne opplistingen i praksis fungert som retningsgivende ved vurdering og klassifisering av tjenestenes art.

For å illustrere avgrensningen av forsikringsformidlingstjenester etter tjenestenes art, kan det være til hjelp for tanken å inndele underleverandørens aktivitet i faser. Tjenesteleveransen rent overordnet kategoriseres i tre ulike faser, relatert til inngåelsen av en forsikringskontrakt:

1. Forberedende arbeid (søke etter kunder, legge frem og foreslå avtale)
2. Gjennomføring av avtalen (inngåelse av forsikringskontrakt)

---

³¹ MVA-håndboken 2020 punkt 3-6.4.

³² Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 193.

³³ Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. mai 2001 punkt 2.1.

---

3. Forvaltning og administrasjon av inngåtte forsikringskontrakter

Gitt at en underleverandør yter disse tjenestene som én samlet ytelse, og forsikringsformidlingen anses for å være hovedytelsen, vil hele tjenesteleveransen omfattes av finansunntaket i tråd med hovedytelseslæren. Hvis underleverandøren kun yter tjenester som omfattes av fase 3 vil disse tjenestene, i tråd med resultatet i C-472/03 *Arthur Andersen* og C-40/15 *Aspiro*, i all hovedsak falle utenfor finansunntaket. For det tilfellet der underleverandøren kun yter tjenester som omfattes av fase 1, kan de tenkes omfattet av unntaket dersom underleverandøren kan anses for å opptre som mellommann, og tjenestene er levert som ledd i unntatt forsikringsformidling, jf. eksempelvis *Volker Ludwig*-saken.

3.3. Forsikringsformidlingsbegrepet i regulatorisk regelverk

3.3.1. Forsikringsformidling etter forsikringsformidlingsloven

Selskaper som innehar konsesjon for å utøve forsikringsformidling er underlagt et strengt regulatorisk regelverk. Det fremgår av Oslo tingretts dom inntatt i Utv. 2016 s. 1412 *CHG-Meridian Northern Europe* at det ved reguleringen av forsikringsformidling, herunder definisjonen av forsikringsformidling, må sees hen til definisjonen i det regulatoriske regelverket og at denne "må være retningsgivende for hva som omfattes av begrepet formidling av forsikring".

I forsikringsformidlingsloven § 1-2 nr. 1 er det gitt en legaldefinisjon av "forsikringsformidling":

Forsikringsformidling: ervervsmessig virksomhet som består i å legge fram, foreslå eller utføre annet forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av forsikringsavtaler, eller å inngå slike avtaler, eller å bistå ved forvaltningen og gjennomføringen av slike avtaler, særlig i forbindelse med et skadetilfelle.

Både i norsk rettspraksis og praksis fra EU-domstolen er benevnelsene "mellommannsvirksomhet", "megling" og "formidling" benyttet om hverandre. Det legges til grunn at megling og formidling er typiske tilfeller av mellommannsvirksomhet. På forsikringsområdet opptrer en forsikringsformidler på vegne av

---

forsikringselskapet, mens en forsikringsmegler³⁴ opptrer på vegne av forsikringskunden. Det er ikke skilt mellom forsikringsformidling- og megling i Finansdepartementets tolkningsuttalelse, hvor flertallet av eksemplene for hva som skal anses som forsikringsformidling i realiteten er eksempler på forsikringsmegling.

Det fremgår direkte av finansunntaket i momsdirektivet (direktiv 2006/112/EC) at både "forsikringsmeglere og –formidlere" er omfattet av unntaket. Det anses ikke hensiktsmessig å trekke opp et skille mellom forsikringsformidling og –megling. Det presiseres at drøftelsene i det følgende tar utgangspunkt i forsikringsformidling, dvs. tjenester som ytes til et forsikringselskap.

Det bemerkes imidlertid at den generelle avgrensningen mot rådgivningstjenester særlig vil kunne være nærliggende for forsikringsmegling, all den tid forsikringsmegleren ikke fremstår som noen tradisjonell mellommann mellom et forsikringselskap og en potensiell kunde. I tillegg yter meglerforetakene ofte tilleggstjenester som kan klassifiseres som rådgivning eller administrasjonstjenester.

Som en følge av at forsikringsmegling også er omfattet av unntaket, er det således heller ikke et krav at tjenestene må ytes *til* forsikringsforetaket for at unntaket skal komme til anvendelse, jf. også punkt 2.2.5 ovenfor.

3.3.2. Betydningen av det regulatoriske regelverket

Ved vurderingen av hvilken betydning det regulatoriske regelverket har for avgrensningen av avgiftsunntatte forsikringsformidlingstjenester, bør det ses hen til at forsikringsformidlingsloven, i likhet med finansunntaket i mval. § 3-6, er et resultat av en harmonisering av regler på EU(EØS)-nivå.³⁵ En rekke direktiver med slikt formål har og vil bli gjennomført i Norge.³⁶ Felles for dette harmoniseringsarbeidet er at reglene er begrunnet i forbrukerhensynet, som har medført formelle krav relatert til forsikringsformidlerens registrering og

---

³⁴ Legaldefinisjon i forsikringsformidlingsloven § 1-2 nr. 2.

³⁵ NOU 2017:1 Om gjennomføring av MiFID II og MiFIR, side 12 og 13.

³⁶ IDD-direktivet 2016/97/EU, MiFID II, direktiv 2014/65/EU, MiFIR parlaments- og rådsforordningen nr. 600/2014, MIF forordningen 2022/260/EU, PSD 2, direktiv 2015/2366/EU.

---

kompetanse, krav til opptreden i den prekontraktuelle fasen og kunnskap om det forsikringsproduktet som formidles.

Spørsmålet er om dette tilsier at forsikringsformidlingsbegrepet, slik det omfattes av finansunntaket, bør ha en selvstendig avgiftsmessig avgrensning sammenlignet definisjonen i det underliggende regulatoriske regelverket. En slik selvstendig avgrensning har nettopp vært begrunnet i at begrepet har hatt et ulikt innhold i EU(EØS)s medlemsstater.

Det kan imidlertid se ut til at en så streng avgrensning av begrepet ikke er i tråd med foreliggende rettspraksis i land det er naturlig å sammenligne seg med, ei heller i EU-generelt. En slik innskrenkende tolkning ble dessuten avvist av Høyesterett i Carnegie-dommen avsnitt 41-43 og EU-domstolen i C-349/96 *Card Protection Plan Ltd*, hvor følgende fremgår av avsnitt 36:

The answer to Question 4 must therefore be that Article 13B(a) of the Sixth Directive is to be interpreted as meaning that a Member State may not restrict the scope of the exemption for insurance transactions exclusively to supplies by insurers who are authorized by national law to pursue the activity of insurer.

Dette ble begrunnet nærmere C-40/15 *Aspiro* avsnitt 35, med henvisning til at finansunntaket og de aktuelle regulatoriske direktivene søker å fremme forskjellige formål:

...på bakgrunn av at formålet med disse direktivene [særlig 2002/92/EF om forsikringsformidling] var å fremme fri flyt av tjenester og dermed et annet formål en momsdirektivet.³⁷

Definisjonene som oppstilles i det regulatoriske regelverket – her forsikringsformidlingsloven – bør imidlertid anses som et hensiktsmessig utgangspunkt, både ved vurderingen av om tjenesteyterens rolle kvalifiserer som en mellommannsvirksomhet og ved avgrensningen av tjenestens art. Det kan imidlertid ikke oppstilles noe krav om at definisjonen av forsikringsformidler

---

(eventuelt forsikringsmegler) i forsikringsformidlingsloven må være dekket for at en forsikringsformidlingstjeneste skal kunne anses for å være omfattet av finansunntaket.

3.4. Forsikringsformidlingsbegrepet i Sverige

Det fremgår av forarbeidene at finansunntaket også var ment å være i samsvar med lignende unntak i de land det var naturlig å sammenligne Norge med.³⁸ Det fremgår videre av Finansdepartements tolkningsuttalelse at man ved utarbeidelsen av finansunntaket særlig så hen til hvordan unntaket var avgrenset i Sverige og Danmark.³⁹ Etter tilsvarende begrunnelse som for vekten av EU-domstolens dommer, kan det antas at også rettsutviklingen i Sverige og Danmark vil kunne ha betydning i norsk rett. Det må imidlertid være klart at andre lands praksis ikke vil ha like stor vekt som praksis fra EU-domstolen, all den tid dommer fra danske og svenske domstoler ikke er en tilsvarende autoritativ rettskilde.

En sak som kan synes å innebære en noe omfattende anvendelse av unntaket for forsikringsformidlingstjenester, er Högsta Förvaltningsdomstolens dom i HFD 2015 ref. 29. Saken gjaldt hvorvidt en bank hadde ytet forsikringsformidlingstjenester til et forsikringsforetak, blant annet ved at kundene kunne gå inn på forsikringsforetakets hjemmeside via lenke på bankens nettside. Kunden måtte ikke være logget inn i nettbanken slik at personopplysninger kunne overføres automatisk. Dette var det alternativet (av totalt tre) for bankens kunder til å inngå forsikringsavtaler med forsikringsselskapet, som krevde minst aktivitet og kunnskap om forsikringsproduktene fra bankens side.

Det var klart at banken opptrådte som en mellommann mellom kundene og forsikringsselskapet. Når det gjaldt tjenestenes art, anså Högsta Forvaltningsdomstolen de faktiske forholdene i saken som tilstrekkelig til at avgiftsunntaket kom til anvendelse. Alle formidlingstjenestene ble således ansett omfattet av det svenske finansunntaket, som også tilsvarende det EU-rettslige unntaket.

Det kan etter denne dommen synes å være lite igjen av avgrensningen av avgiftsunntatte forsikringsformidlingstjenester etter sin art. Det er lite som skiller

---

³⁸ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 122.

³⁹ Finansdepartements fortolkningsuttalelse av 15.juni 2001 punkt 1.

---

tjenestene banken hadde ytet i den aktuelle saken, fra ordinære markedsførings-tjenester. Kundene trengte kun å trykke på en lenke på bankens nettsider for å hyperkobles over til forsikringselskapets nettsider for utfylling av skjema mv.

Bankens formidlerrolle i denne saken fremstår som særdeles passiv, og det kan argumenteres for at dommen ikke gir uttrykk for gjeldende rett for avgrensningen av det norske finansunntaket. Hvorvidt det likevel må innfortolkes et aktivitetskrav til mellommannen under det norske finansunntaket er uklart. Resultatet i dommen fra Högsta Forvaltningsdomstolen synes i stor grad å eliminere avgrensningen mot mer eller mindre passiv markedsføring av forsikringstjenester.

3.5. Forsikringsformidlingsbegrepet i EU – hensyn til rettsenhet

Avgiftsunntaket for forsikringsformidling var ment å samsvare med tilsvarende unntak i dagjeldende EUs sjette avgiftsdirektiv artikkel 13 (B) (a) og (d) (1)-(6), någjeldende direktiv 2006/112/EC artikkel 135 ("merverdiavgifts-direktivet").⁴⁰ Artikkel 135 nr. 1 bokstav a i den engelske versjonen av direktivet lyder:

1. Member states shall exempt the following transactions:

(a) insurance and reinsurance transactions, including related services performed by insurance brokers and insurance agents;⁴¹

Fordi det norske finansunntaket var ment å tilsvare det EU-rettslige finansunntaket, vil avgjørelser fra EU-domstolen som nevnt ovenfor ha størst betydning ved avgrensningen av finansunntaket for slike tjenester.⁴² Det er i den forbindelse flere dommer som er relevante, jf. blant annet C-240/99 *Skandia*, C-8/01 *Taksatorringen*, C-472/03 *Arthur Andersen*, C-169/04 *Abbey National*, C-124/07 *J.C.M Beheer* og C-40/15 *Aspiro*.

Det anses hensiktsmessig å begrense den videre gjennomgangen til Arthur Andersen- og Aspiro-sakene. Førstnevnte dom tar opp i seg mye fra de to forutgående dommene, og virker å ha blitt ansett sentral for vurdering av

---

⁴⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) punkt 7.2.5.5 og Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. mai 2001 punkt 1.

⁴¹ I den danske versjonen av direktivet er ordlyden "forsikringsmeglere og –formidlere".

⁴² Rt. 2009 s. 1632 *Carnegie* avsnitt 34.

---

forsikringsformidling i relasjon til finansunntaket. *Aspiro*-dommen er noen år nyere enn de øvrige relevante dommene, og det er derfor av interesse å redegjøre nærmere for denne dommen i lys av samfunnsutviklingen.

C-472/03 *Arthur Andersen* gjaldt avgrensning av forsikringsformidlingstjenester til tjenester av mer administrativ art. Dommen gjaldt et saksforhold hvor Arthur Consulting Management Consultans (Arthur Andersen) hadde inngått en avtale med et forsikringsselskap hvor selskapet skulle utføre forskjellige former for virksomhet for forsikringsselskapets regning, benevnt som "back office"-tjenester i avtalen. Oppdraget innebar blant annet å gi aksept på forsikringsbegjæringer, behandling av forsikringskrav og administrasjon av informasjonsteknologi.

Oppfyllelse av avtalen ble fra Arthur Andersens side overlatt til et datterselskap, hvor de ansatte hadde livsforsikringsekspertise. Spørsmålet for EU-domstolen var om Arthur Andersen, herunder datterselskapets oppdrag for forsikringsselskapet, svarte til en forsikringsmeglers virksomhet og dermed var omfattet av finansunntaket i EU-retten. EU-domstolen la til grunn at de aktuelle tjenestene utgjorde bidrag til forsikringsselskapets grunnleggende virksomhet, og således ikke var ytelser som etter sin art var typiske for en forsikringsformidler. Videre manglet vesentlige deler av en typisk forsikringsformidlers virksomhet, slik som å søke etter kunder og å sette eventuelle kunder i kontakt med forsikringsselskapet. Dette gjorde forsikringsselskapet selv, og Arthur Andersens oppgaver startet først når en forsikringsbegjæring skulle behandles.

EU-domstolen la til grunn at unntaket som et generelt utgangspunkt for vurderingen skulle fortolkes strengt og at det aktuelle oppdraget innebar en oppdeling av forsikringsselskapets virksomhet, ikke en tjenesteytelse utført av en forsikringsmidler. Tjenestene var derfor avgiftspliktige. Det ble også lagt vekt på at Arthur Andersen hadde en eksklusivitetsforpliktelse til fordel for forsikringsselskapet, og på bakgrunn av dette ble det lagt til grunn at Arthur Andersen manglet den selvstendigheten som er typisk for en forsikringsmegler.

C-40/15 *Aspiro* gjaldt tjenester levert av et avgiftspliktig selskap (*Aspiro*), som utførte skaderegulering i forsikringsselskapets navn og for dets regning, mot et

---

vederlag fastsatt til en fast sats etter arten av gjeldende skadetilfelle. Noen av funksjonene var outsourcet til en ekstern underleverandør. Aspiro selv anså tjenestene som avgiftspliktige. Spørsmålet for EU-domstolen var om tjenestene Aspiro utførte kunne anses for å være ordinære forsikringstransaksjoner, eventuelt som ytelser utført av forsikringsmeglere og formidlere.

EU-domstolen la til grunn at karakteren av en forsikringsformidlers virksomhet var å "[s]øge efter kundeemner og sætte dem i kontakt med forsikringsgiveren med henblik på indgåelse av forsikringskontrakter."⁴³ Når selskapets aktivitet bestod i å regulere skader i forsikringsgivers navn og på dennes regning, ble de aktuelle tjenestene ansett som avgiftspliktige. De aktuelle tjenestene utgjorde i stedet en oppdeling av de oppgavene som påhvilde et forsikringsselskap, ikke tjenesteytelser som typisk utføres av en forsikringsformidler.

3.6. Oppsummering - Nedre grense for avgiftsplikt

Det fremgår av forarbeidene til endringer av tidligere merverdiavgiftslov hvor finansunntaket ble innført, at unntaket generelt må avgrenses mot tjenester av mer generell administrativ, økonomisk og juridisk art.⁴⁴ I Finansdepartementets etterfølgende tolkningsuttalelse fremgikk det at en videre avgrensning av unntaket i første rekke må skje gjennom en lovtolkning i hvert enkelt tilfelle ut fra alminnelige rettskildeprensipp, og at de ulike begrepene i merverdiavgiftsloven må sees i sammenheng med annen relevant lovgivning.⁴⁵ Som nevnt i punkt 3.2 ovenfor kan det i konkrete saker være et nyttig hjelpemiddel å inndele aktivitetene relatert til inngåelse av en forsikringskontrakt inn i faser.

I blant annet Wolker Ludwig-dommen slo EU-domstolen fast at unntaket fra avgiftsplikten skal tolkes strengt og begrunnes særskilt. I forarbeidene og Finansdepartementets tolkningsuttalelse er det lagt til grunn at særlovgivningens definisjoner skal vektlegges ved avgrensning av finansunntaket, og at merverdiavgiftslovens begreper må tolkes med utgangspunkt i særlovgivningens

---

⁴³ C-40/15 *Aspiro* avsnitt 39.

⁴⁴ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 124

⁴⁵ Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15.juni 2001, særlig punkt 1.

---

definisjoner.⁴⁶ Denne uttalte avgrensningen passer ikke så godt med at unntaket er artsbestemt og at det ikke anses nødvendig å inneha konsesjon for å anses for å yte en forsikringsformidlingstjeneste.

Måten å yte, formidle og inngå forsikringsavtaler har endret seg vesentlig siden finansunntaket ble innført i norsk merverdiavgiftsrett. Dette omfatter blant annet en voldsom digital utvikling, såkalt "Fintech", slik som chatboter som kan svare på og veilede kunder i enkle og generelle spørsmål, og mer målrettet markedsføring som følge av programvarer som kan analysere og sortere i store kundebaser.

Tilbake på 80-og 90-tallet – som var den situasjonen finansunntaket må anses å ha blitt etablert på grunnlag av – ble forsikringsformidling utført av heltidsansatte forsikringsselgere (assurandører) i form av personlig oppsøkende virksomhet. Dette til forskjell fra hvordan slike tjenester utføres i dag, hvor tjenestene i all hovedsak ytes i form av digitale, relativt automatiske prosesser. Dette illustreres særlig av resultatet i dommen fra Högsta Forvaltningsdomstolen gjennomgått i punkt 3.4 ovenfor, som skiller seg fra resultatet i Redcats-dommen. Spørsmålet er om dette endrer avgrensningen på noe vis. Dette søkes vurdert i lys av konkrete typetilfeller i punkt 4 nedenfor.

Oppsummert må det legges til grunn at det generelle vurderingstemaet for forsikringsformidlingstjenesters avgiftsmessige status, også etter det norske finansunntaket, er todelt; for det første må tjenesteyteren (forsikringsformidleren) ha en forbindelse (også indirekte forbindelse kvalifiserer) både med forsikringsgiveren og forsikringstakeren, og for det andre må tjenesteyterens (forsikringsformidlerens) aktiviteter omfatte vesentlige deler av en forsikringsformidlers oppgaver, slik som å søke etter kunder og sette dem i kontakt med forsikringsselskapet.

---

⁴⁶ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 123 og Finansdepartements tolkningsuttalelse av 15.juni 2001, særlig punkt 1.

---

4. Vurdering av typetilfeller

4.1. Innledning

Det er flere ulike aktører på markedet som kan tenkes å formidle forsikringer og dermed omfattes av unntaket i mval. § 3-6 bokstav a. Som følge av at finansunntaket er artsbestemt, er det i utgangspunktet uten betydning hvilket subjekt det er som yter forsikringsformidlingstjenester. For hvert enkelt tilfelle må det således gjøres en konkret vurdering av tjenestenes art.

Først om fremst må underleverandøren oppfylle kravene til mellommannsrollen. Tjenestene må videre avgrenses mot avgiftspliktige tjenester. For sammensatte ytelser må i tillegg hovedelementet ved ytelsen identifiseres.

I det følgende vil to typetilfeller bli vurdert i lys av gjeldende regelverk og foreliggende retts- og forvaltningspraksis slik dette er klarlagt i foregående kapitler. Hensikten med å trekke frem de aktuelle typetilfellene er å eksemplifisere anvendelsen av finansunntaket. Disse typetilfellene omhandler forsikringsformidling i forbindelse med varekjøp, og forsikringsformidling gjennom medlemskap i kundeklubber.

4.2. Forsikringsformidling i detaljhandel

Det tilbys ofte forsikringer i detaljhandel, typisk skadeforsikring i forbindelse med kjøp av varer hos elektroforhandlere.

Hva som skal anses for å være avgiftsunntatt forsikringsformidling i slike tilfeller beror på om detaljisten kvalifiseres som en mellommann, og om det etter sin art er ytet forsikringsformidlingstjenester, eventuelt omfanget av formidlingselementet der forsikringsformidlingen inngår i en sammensatte tjeneste.

Hvis det kun er snakk om reklameartikler i et lokale eller reklame på en hjemmeside, og forsikringsselskapet betaler for denne markedsføringstjenesten, vil dette normalt anses for å være avgiftspliktig markedsføring. Men dersom det i tillegg finnes skjemaer tilgjengelig i lokalet eller på nettsiden for å søke om forsikring, eller at forsikringsavtale faktisk kan inngås direkte i varehus eller på

---

detaljstens nettside, vil dette trekke i retning av at det er levert en avgiftsunntatt tjeneste. Som det fremgår under punkt 2.5 kan det antakeligvis ikke oppstilles et krav til at detaljisten innehar en form for "know how". Hvorvidt det kan oppstilles et særskilt aktivitetskrav til mellommannen er mer uklart.

Ved kjøp av eksempelvis en vaskemaskin på Elkjøp.no får kunden mulighet til å tegne "trygghetsavtale" (skadeforsikring) på henholdsvis 3, 4 eller 5 år hos Tryg Forsikring. Hva forsikringen dekker og hvilke forsikringsvilkår som gjelder, er tilgjengelig på Elkjøps nettside. Kunden må "huke av" for at forsikringsvilkårene er lest før forsikringen kan legges i handlekurven sammen med vaskemaskinen, og det hele betales samlet på nett.

Kunden får ikke tilsendt annen bekreftelse på at man har tegnet forsikringsavtale enn det som fremgår av kvitteringen, og må ikke foreta seg noe mer i etterkant av kjøpet for at forsikringen skal være gyldig. I den grad et forsikringstilfelle inntreffer, typisk ved at vaskemaskinen blir ødelagt, er det Tryg Forsikring som foretar skadehåndtering og eventuell erstatningsoppgjør. Således har ikke Elkjøp noen forpliktelser etter at forsikringsavtalen er inngått.

At Tryg Forsikring er forsikringsgiver fremgår ikke på Elkjøps nettsider. Kunden må lese forsikringsvilkårene for å få denne informasjonen. Det gjøres følgelig ingen direkte markedsføring av Tryg Forsikrings produkter på Elkjøps nettsider. At Elkjøp setter kunden i kontakt med forsikringsselskapet, og at dette resulterer i en forsikringsavtale, er ikke tvilsomt. Således er det klart at det formidles forsikring via Elkjøp.no.

Forsikringen er for kundens vedkommende en tilleggstjeneste, og det er ingen tegn verken i prisfastsettelsen eller i forsikringsvilkårene som tilsier at Elkjøp på noen måte tilgodeses i avtalen. At forsikring tegnes, resulterer imidlertid i en provisjon fra Tryg Forsikring til Elkjøp. Spørsmålet er hvordan denne provisjonen skal avgiftsbehandles.

Elkjøp vil i tråd med praksis ikke ha en selvstendig interesse i kontrakten, og kravet til uavhengighet er ivaretatt. Elkjøp oppfyller derfor kravet til mellom-

---

mannsrollen. Sammenholdt med tjenestens art, må tjenesten Elkjøp utfører i utgangspunktet anses som unntatt fra merverdiavgift.

Det er imidlertid ikke mulig å velge et annet forsikringsselskap enn Tryg Forsikring, og avtalen mellom Elkjøp og Tryg Forsikring fremstår derfor som eksklusiv. Hvorvidt slik eksklusivitet må tillegges vekt ved totalvurderingen av formidlingstjenestenes har etter praksis betydning for i hvilken grad formidleren kan anses som selvstendig. Den faktiske eksklusiviteten vil følgelig ikke medføre at tjenesten blir avgiftspliktig.

Videre fremstår dette som "*[e]t elektronisk automatisert "løp" hvor kundene ledes gjennom kjøpsprosessen på nettsiden til (formidlerselskapet)*", jf. den upubliserte bindende forhåndsuttalelsen fra Sentralskattekontoret for storbedrifter nevnt i punkt 2.6 ovenfor. Til forskjell fra den svenske dommen fra Högsta Forvaltningsdomstolen, inngås forsikringsavtalen her samtidig som det kjøpes varer hos Elkjøp, og Elkjøps rolle som forsikringsformidler er mer fremtredende.

På tross av at Elkjøp ikke kan sies å ha noen "know how", at avtalen med Tryg Forsikring er eksklusiv og at formidlingen er mer eller mindre passiv, vil forsikringsformidlingen som ytes av Elkjøp sannsynligvis være omfattet av finansunntaket.

4.3. Forsikringsformidling gjennom kundeklubber

Et eksempel på forsikringsformidling gjennom kundeklubber er Trumf, som har en samarbeidsavtale med Frende forsikring gjennom foretaket Trumf Forsikring AS. Som det fremgår på Trumfs hjemmeside, oppnås medlemsfordeler på forsikring gjennom Trumf Forsikring i samarbeid med Frende. Ved å trykke seg inn på denne medlemsfordelen, ledes man inn på nettsiden til Trumf Forsikring.⁴⁷ Ved salg av forsikring mottar Trumf Forsikring AS provisjon på åtte prosent for opptjent premie.

---

⁴⁷ <https://www.trumf.no/egne-merker/trumf-forsikring/> 24.11.2020.

Informasjonen som ligger på nettsiden kan indikere at det er Trumf Forsikring som er forsikringsgiver. Men dersom man trykker seg inn på lenken "Om Trumf Forsikring" fremgår det at Trumf Forsikring AS er forsikringsagent for Frende Forsikrings produkter. Det fremgår videre at selskapet fyller alle lovkrav og er registrert i agentregisteret til Frende. Forsikringsproduktene markedsføres som Trumf Forsikring levert av Frende.

For dette typetilfellet er det enklere å argumentere for at tjenesten er unntatt fra merverdiavgift. Trumf forestår selv veiledning av medlemmene, og har generelt sett en mer aktiv rolle i forbindelse med avtaleinngåelsen. Selv om markedsføringen inngår som en del av ytelsen, må denne anses som underordnet sett i forhold til forsikringsformidlingen. Det antas følgelig at de tjenestene Trumf utfører kvalifiserer som avgiftsunntatte forsikringsformidlingstjenester.

---

5. Avslutning

Hvor grensen går mellom unntatte formidlingstjenester og avgiftspliktige tjenester er ikke alltid like klar, og kan bli gjenstand for kontroll og endringsvedtak hos skattemyndighetene. Selv om Skatteetaten årlig har flere saker som gjelder formidlingsbegrepet, antas praksis å være noe sprikende. Hvert enkelt tilfelle vurderes konkret, da det kan være variasjoner i avtaleverk og faktum som kan ha avgjørende betydning for hvorvidt ulike tjenester kan omfattes av finansunntaket.

Det faktum at kompliserte saker må avgjøres etter en konkret vurdering, innebærer en fare for forskjellsbehandling av relevante aktører og en uensartet praksis. Like avtaler kan bli tolket ulikt i de forskjellige avgiftsmiljøene internt i Skatteetaten, eventuelt av Skatteklagenemnda eller domstolene.

Norske rettskilder bærer preg av manglende oppdatering og harmonisering med de senere års utvikling, og man er som norsk rettsanvender henvist til å vurdere et betydelig antall dommer fra EU-domstolen i tillegg til norske rettskilder. Retts- og forvaltningspraksis vedrørende forsikringsformidling kan ha ført til en overkomplisering av et regelverk som i utgangspunktet fremstår klart og enkelt.

Videre er flere av de tungtveiende rettskildene på området blitt gamle, sett i lys av den generelle samfunnsutviklingen og harmoniseringen av det finansregulatoriske regelverket i regi av EU. Finansdepartementets tolkningsuttalelse av 15. juni 2001 har vært retningsgivende for norsk forvaltningspraksis. Som Cecilie Dyrnes påpeker i kapittel 1.4 i boken "Merverdiavgift i et internasjonalt perspektiv" er det på høy tid med en oppdatert utgave tolkningsuttalelsen. Og med det, er det kanskje også på høy tid med en forenkling av avgiftsbehandlingen for (presumtivt) finansielle tjenester generelt, og forsikringsformidling spesielt.

Referanseliste

Litteratur/Juridisk teori

Skattedirektoratet *Merverdiavgiftshåndboken 2020*, 16. utgave, Oslo 2020

Dyrnes, C. A. og Mikelsen, A. B. (red.) (2017). *Merverdiavgift i et internasjonalt perspektiv*, 1. utg. Oslo: Gyldendal

Finansdepartementet *Finansdepartementets brev til SKD av 10. november 2013*

Skattedirektoratet *SKD-melding 3/10 26.3.2010 Formidling av finansielle tjenester – merverdiavgiftsloven § 3-6*

Finansdepartementet *Finansdepartementets brev til Finansieringsselskapenes forening av 16. november 2009*

Finansdepartementet *Finansdepartementets fortolkningsuttalelse av 15. juni 2001*

Lover

2015 Lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern
(finansforetaksloven)

2009 Lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

2005 Lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling
(forsikringsformidlingsloven)

Forarbeider

NOU 2017:1 *Markeder for finansielle instrumenter - Gjennomføring av MiFID II og MiFIR*

Prop.1 S (2009-2010) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak for budsjettåret 2010*

Ot.prp. nr. 76 (2008-2009) *Om lov om merverdiavgift*
(merverdiavgiftsloven)

Ot.prp. nr. 2 (2000 – 2001) *Om lov om endringer i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift*

Direktiver

MIF forordningen 2022/260/EU

IDD-direktivet 2016/97/EU

PSD 2, direktiv 2015/2366/EU

MiFID II, direktiv 2014/65/EU

MiFIR parlaments- og rådsforordningen nr. 600/2014

Rådskivediv 2006/112/EF av 28. november 2006

Direktiv 2002/92/EF om forsikringsformidling

77/92/EØF om virksomhed som forsikringsmægler og forsikringsagent

Rettspraksis

Utv. 2016 s. 1412 CHG-Meridian Northern Europe

Utv. 2015 s. 1349 Nordeuropa Forsikring

Rt. 2012 s. 1547 Norwegian Claims Link. Høyesterettsdom av 11.10.2012

Rt. 2009 s. 1632 (Carnegie) ABG Sundal Collier Holding ASA/Carnegie ASA

Utv. 2008 s. 975 Redcats

EU/EØS-praksis

C-40/15 Aspiro

C-453/05 Volker Ludwig

C-8/01 Taksatorringen

C-235/00 CSC Financial Services

C-240/99 Skandia

C-349/96 Card Protection Plan

Andre kilder

<https://www.trumf.no/egne-merker/trumf-forsikring/> 24.11.2020

www.elkjop.no

SFS - Upublisert bindende forhåndsuttalelse fra 2017 - *spørsmål om unntaket for forsikringsformidling i mval. § 3-6 bokstav a kommer til anvendelse*

HFD 2015 ref. 29 Högsta förvaltningsdomstolens dom